© О. Г. Рябчук, А. О. Купріянова

Отримано: 15 лютого 2026 р.

Прорецензовано: 24 лютого 2026 р.

Прийнято до друку: 27 лютого 2026 р.

Дата публікації: 26 березня 2026 р.

email: Oksana_riabchuk@ukr.net

ORCID-ідентифікатор: https://orcid.org/0000-0002-8656-6720

email: nastakuprianova24@gmail.com

ORCID-ідентифікатор: https://orcid.org/0009-0004-0264-0420

DOI: http://doi.org/10.25264/2311-5149-2026-40(68)-176-183

Рябчук О. Г., Купріянова А. О. Аудиторська оцінка системи внутрішнього контролю підприємств у сфері літакобудування. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Економіка» : науковий журнал.* Острог : Вид-во НаУОА, березень 2026. № 40(68). С. 176–183.

УДК: 657.6:658.5:629.7

JEL-класифікація: M42, M41, L25, L93

Рябчук Оксана Григорівна,
кандидат економічних наук, доцент
Державного податкового університету
Купріянова Анастасія Олександрівна,
Державний податковий університет

АУДИТОРСЬКА ОЦІНКА СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ПІДПРИЄМСТВ У СФЕРІ ЛІТАКОБУДУВАННЯ

У статті досліджено теоретичні та методичні аспекти аудиторської оцінки системи внутрішнього контролю підприємств у сфері літакобудування, обґрунтовано її значення. Проаналізовано роль системи внутрішнього контролю як ключового елементу управління ризиками та забезпечення достовірності фінансової звітності підприємств у сфері літакобудування, обґрунтовано необхідність незалежного аудиту на підприємствах літакобудування. Проведено аналіз об'єктів аудиторської оцінки складових системи внутрішнього контролю на підприємствах літакобудування та аудиторських критеріїв ефективності. Досліджено аудиторські процедури та методику оцінки системи внутрішнього контролю на підприємствах літакобудування. Зроблено висновок, що аудиторська оцінка системи внутрішнього контролю на підприємствах літакобудування є важливим інструментом забезпечення ефективності їх діяльності, оскільки вона дозволяє виявляти недоліки у виробничих, технологічних і фінансових процесах, оцінювати відповідність вимогам авіаційних регуляторів і міжнародних стандартів.

Ключові слова: *внутрішній контроль, аудиторська оцінка, підприємства літакобудування, аудиторські процедури, методика аудиту.*

Oksana Riabchuk,
PhD in Economics, Associate Professor, State Tax University
Anastasiia Kupriianova,
State Tax University

AUDIT ASSESSMENT OF THE INTERNAL CONTROL SYSTEM OF ENTERPRISES IN THE AIRCRAFT MANUFACTURING INDUSTRY

This article examines the theoretical and methodological aspects of auditing internal control systems (ICS) in aircraft manufacturing and substantiates its strategic importance regarding safety, quality, and financial transparency. The role of the ICS as a key element of risk management, ensuring the reliability of financial reporting and supporting the stability of aircraft manufacturing enterprises, is analyzed. The study argues that independent auditing is an effective tool for increasing trust among investors, state bodies, and international partners.

The paper provides a comprehensive analysis of the audit assessment objects for ICS components and defines efficiency criteria, considering production specifics and regulatory requirements. A step-by-step methodology for assessing the ICS is proposed, involving risk area identification, documentary evidence analysis, power distribution verification, and control procedure testing. It is demonstrated that proper audit organization allows for the timely identification of deficiencies in production, technological, and financial processes, while ensuring compliance with aviation regulators and international standards.

Particular attention is paid to industry-specific features, including high scientific intensity, long production cycles, innovative developments, and rigorous certification requirements. The feasibility of applying a risk-based approach when planning and conducting audits is justified, ensuring that procedures are concentrated on the most critical activity areas. The results contribute to improving the reliability and efficiency of management systems within the aviation sector.

Keywords: *internal control, audit assessment, aircraft manufacturing enterprises, audit procedures, audit methodology.*

Постановка проблеми. Літакобудівна галузь належить до стратегічно важливих секторів економіки, які характеризуються високою наукоємністю, значною капіталомісткістю, підвищеними вимогами

до рівня технічної безпеки та суворою регламентацією виробничих процесів. У таких умовах система внутрішнього контролю відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності функціонування підприємств, якості авіаційної продукції, дотриманні технологічних стандартів, а також у формуванні достовірної фінансово-економічної інформації для прийняття управлінських рішень.

Разом з тим, у практиці діяльності літакобудівних підприємств спостерігається низка проблем, пов'язаних із фрагментарністю контрольних процедур, недостатнім рівнем інтеграції технічного, виробничого та фінансово-економічного контролю, а також слабкою адаптацією системи внутрішнього контролю до сучасних ризиків інноваційного та контрактного характеру. За таких умов особливого значення набуває аудиторська оцінка системи внутрішнього контролю, яка дозволяє не лише виявити слабкі місця в організації контролю, а й обґрунтувати напрями його удосконалення з урахуванням галузевої специфіки.

Дослідження теоретичних та методичних аспектів аудиторської оцінки системи внутрішнього контролю на підприємствах літакобудування безпосередньо пов'язане з актуальними науковими й прикладними завданнями підвищення ефективності управління, мінімізації виробничих і фінансових ризиків, забезпечення економічної безпеки та конкурентоспроможності вітчизняних авіаційних підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання формування, функціонування та оцінювання системи внутрішнього контролю і аудиту підприємств достатньо широко висвітлені в працях вітчизняних науковців. Зокрема, О. Чернецька, К. Гребенюк та Є. Чабаненко обґрунтовують місце внутрішнього контролю в системі управління підприємством і його взаємозв'язок з обліково-аналітичним забезпеченням [11]. Методичні підходи до оцінювання системи внутрішнього контролю в процесі аудиту фінансової звітності розкрито у дослідженнях В. Чубая та О. Грицеляка [12], а також Р. Костирка, який акцентує увагу на ризик-орієнтованому підході та забезпеченні якості аудиту [5].

Окремі аспекти організації внутрішнього контролю й аудиту в умовах цифровізації та воєнного стану досліджуються у працях О. Усатенка та Н. Шишкової [10], Є. Карпенка та Є. Коби [4], С. Гончарука, А. Семусьо та Т.-П. Гурського [3]. Галузеві особливості внутрішнього контролю окремих об'єктів обліку розглядають В. Маланкевич та В. Чубай [6], а організаційні аспекти контролю транспортно-експедиторської діяльності – Р. Марценюк та М. Чік [7].

Водночас, попри значну кількість наукових праць, більшість досліджень мають узагальнений характер і орієнтовані переважно на підприємства торгівлі, промисловості або фінансового сектору. Галузева специфіка літакобудування, яка проявляється у складності виробничих процесів, високих вимогах до безпеки продукції, багаторівневій системі сертифікації та міжнародній виробничій кооперації, висвітлена недостатньо. Зокрема, у працях Д. Бойчука, присвячених міжнародній виробничій кооперації у сфері літакобудування та розвитку кооперaційних відносин авіатранспортних підприємств, окреслено економічні та організаційні аспекти галузі, однак питання аудиторської оцінки системи внутрішнього контролю на підприємствах літакобудування потребують подальшого поглибленого вивчення [1; 2].

Мета і завдання дослідження. Метою статті є дослідження теоретико-методичних аспектів та обґрунтування значення аудиторської оцінки системи внутрішнього контролю підприємств літакобудування.

Для досягнення поставленої мети у статті передбачено вирішення низки завдань, зокрема розкриття економічної сутності системи внутрішнього контролю та визначення її місця в управлінській системі підприємств літакобудування, а також характеристика галузевих особливостей її організації з урахуванням високої технологічності виробництва та значної частки державного фінансування. У дослідженні також передбачено аналіз методичних підходів до проведення аудиторської оцінки системи внутрішнього контролю, визначення її об'єктів, критеріїв та етапів із позиції ризик-орієнтованого підходу.

Виклад основного матеріалу. Ефективність функціонування підприємств літакобудівної галузі безпосередньо залежить від надійності системи внутрішнього контролю, оскільки саме вона забезпечує упорядкованість виробничих процесів, своєчасне виявлення відхилень та мінімізацію технологічних і фінансових ризиків. Актуальність удосконалення внутрішнього контролю в авіабудуванні зумовлена необхідністю гарантування високого рівня безпеки польотів, дотримання міжнародних стандартів якості та забезпечення конкурентоспроможності продукції на світовому ринку. Умови сучасного ринку, що характеризується високою динамічністю та технологічною складністю, потребують впровадження комплексних підходів до контролю за всіма етапами виробництва авіаційної техніки – від проектування до поствиробничого сервісу.

Особливості галузі авіаційного машинобудування, зокрема багаторівневість виробничих процесів, високий рівень кооперації та значні вимоги до сертифікації матеріалів і комплектувальних, зумовлюють необхідність жорсткого контролю за якістю та безпекою. Будь-яка помилка чи недоліки в системі контролю можуть призвести до критичних наслідків – від матеріальних збитків до загрози життю людей,

що визначає виняткову важливість побудови ефективної системи ризик-менеджменту та внутрішнього аудиту [1].

Система внутрішнього контролю на підприємствах літакобудування являє собою сукупність організаційних структур, методів, процедур та інформаційних механізмів, спрямованих на забезпечення ефективного, безпечного й економічно обґрунтованого функціонування виробничих та управлінських процесів. У контексті авіабудування, внутрішній контроль розглядається не лише як інструмент запобігання помилок та порушень, а як ключовий елемент загального управління ризиками, що дозволяє гарантувати відповідність продукції високим вимогам авіаційної безпеки та міжнародної сертифікації [1; 11].

Незалежний аудит на підприємствах літакобудування є необхідним через високу технологічну складність виробництва, значні фінансові обсяги, підвищені вимоги до безпеки та жорстке державне й міжнародне регулювання галузі. Він забезпечує достовірність фінансової звітності, підвищує довіру інвесторів, державних органів і партнерів, а також сприяє зниженню фінансових, виробничих і репутаційних ризиків.

Особливе значення має дослідження незалежними аудиторами системи внутрішнього контролю підприємств літакобудування. Оцінка цієї системи дозволяє визначити її здатність запобігати помилкам, зловживанням і неефективному використанню ресурсів, а також забезпечувати дотримання стандартів якості, безпеки польотів і вимог авіаційної сертифікації. Результати такої оцінки слугують основою для вдосконалення управління, підвищення надійності виробничих процесів і сталого розвитку підприємства.

Аналіз об’єктів аудиторської оцінки складових системи внутрішнього контролю на підприємствах літакобудування та аудиторських критеріїв ефективності відображено у табл. 1.

Таблиця 1

Об’єкти аудиторської оцінки складових системи внутрішнього контролю на підприємствах літакобудування та аудиторські критерії ефективності

Складові системи внутрішнього контролю	Прояв у діяльності підприємства літакобудування	Об’єкти аудиторської оцінки	Аудиторські критерії ефективності
Контрольне середовище	Наявність сертифікованої системи управління якістю, сувора ієрархія відповідальності, допуски до виконання виробничих операцій, персональна відповідальність інженерів, технологів і контролерів якості	Установчі документи, положення про підрозділи, посадові інструкції, політика комплаєнсу, внутрішні регламенти, сертифікати відповідності	Чіткість розподілу повноважень, наявність ефективного контролю відповідальності, дотримання принципів професійної етики, рівень корпоративної дисципліни
Оцінювання ризиків	Оцінювання ризиків зриву строків виконання держзамовлень, технічних відмов вузлів літаків, інноваційних розробок, валютних операцій за експортними контрактами	Реєстри ризиків, карти ризиків, стратегічні плани, бюджети НДДКР, договори з іноземними контрагентами	Повнота ідентифікації ризиків, адекватність їх оцінки, наявність механізмів мінімізації, узгодженість ризик-менеджменту з цілями підприємства
Контрольні заходи	Багаторівневий технічний контроль якості деталей, подвійна перевірка вузлів, контроль допусків і сертифікація етапів складання літальних апаратів	Технологічні карти, виробничі інструкції, акти технічного контролю, внутрішні стандарти, контрольні листи	Безперервність контролю, ефективність процедур, зменшення виробничого браку, відповідність міжнародним авіаційним стандартам
Інформаційне забезпечення	Використання ERP-систем управління виробництвом, обліком витрат, запасів, заробітної плати та виконання контрактів	Облікові регістри, фінансова звітність, внутрішні управлінські звіти, електронні бази даних	Достовірність даних, захищеність інформації, інтеграція виробничого та бухгалтерського обліку, своєчасність звітності
Моніторинг функціонування контролю	Функціонування служби внутрішнього аудиту, технічні ревізії виробничих ліній, контроль виконання приписів наглядових органів	Звіти внутрішнього аудиту, акти перевірок, накази керівництва, плани усунення порушень	Регулярність перевірок, своєчасність реагування на порушення, дієвість коригувальних заходів

Джерело: розроблено авторами на основі [1; 7; 11].

Інформація, наведена у табл. 1, свідчить, що система внутрішнього контролю на підприємствах літакобудування є багатокомпонентною та охоплює як управлінські, так і виробничо-технічні процеси. Аудиторська оцінка її складових дозволяє визначити рівень надійності контролю, здатність підприємства своєчасно ідентифікувати та мінімізувати ризики, забезпечувати якість і безпеку продукції, а також достовірність інформаційних потоків. Застосування чітких аудиторських критеріїв ефективності створює основу для обґрунтованих висновків аудитора та формування рекомендацій щодо вдосконалення системи внутрішнього контролю й підвищення загальної ефективності діяльності підприємств літакобудування.

Функціонування системи внутрішнього контролю на підприємствах літакобудування ґрунтується на комплексі міжнародних та національних нормативно-правових актів, що регламентують вимоги до

якості, безпеки, виробничих процесів та аудиту. На міжнародному рівні базовими документами є стандарти Міжнародної організації цивільної авіації (ICAO), Європейського агентства авіаційної безпеки (EASA) та Федеральної авіаційної адміністрації США (FAA), які встановлюють обов'язкові критерії сертифікації виробництва авіаційної техніки, контролю якості та технічного нагляду [1].

Важливе значення у формуванні підходів до оцінювання системи внутрішнього контролю мають Міжнародні стандарти аудиту (ISA), які регламентують порядок вивчення та оцінки внутрішнього контролю під час проведення аудиторських процедур. Не менш вагомими є стандарти системи менеджменту якості серії ISO 9001, а також спеціалізований стандарт AS/EN 9100, розроблений для підприємств авіакосмічної галузі з урахуванням підвищених вимог до безпеки, простежуваності та якості продукції.

У вітчизняній практиці нормативне регулювання авіабудівної діяльності здійснюється на основі законодавства у сфері цивільної авіації, державних стандартів авіаційної техніки та вимог Державіаслужби України щодо сертифікації виробництва і систем управління якістю. Водночас у частині державного та публічного контролю методологічною базою виступають стандарти INTOSAI, які визначають принципи внутрішнього контролю, управління ризиками та підзвітності й можуть бути адаптовані до підприємств авіапромисловості з державною участю. Система внутрішнього контролю в авіабудуванні ґрунтується на принципах комплексності, безперервності, технологічності та превентивності, що забезпечують її результативність і відповідність високим вимогам безпеки [4; 9].

Операційна діяльність підприємств літакобудівної галузі характеризується високою наукомісткістю, значними інвестиціями на етапі проєктування та залученням висококваліфікованих кадрів, що зумовлює необхідність посиленого контролю за використанням ресурсів. Тривалий виробничий цикл і багатоступеневі технологічні процеси потребують постійного моніторингу для своєчасного виявлення відхилень і мінімізації ризиків. Висока собівартість авіаційної продукції, своєю чергою, обумовлює підвищені вимоги до контролю витрат, матеріально-технічного постачання та дотримання бюджетної дисципліни [2; 6].

Система внутрішнього контролю на літакобудівних підприємствах має чітку сегментацію, яка ґрунтується на ключових напрямах діяльності, і відповідно до якої здійснюється її аудиторська оцінка (табл. 2).

Таблиця 2

Аудиторські процедури оцінки системи внутрішнього контролю на підприємствах літакобудування

Сегмент системи внутрішнього контролю	Зміст та функціональне призначення контролю	Основні об'єкти контролю	Аудиторські процедури оцінки	Ризики у разі неефективності контролю
Конструкторсько-технологічний контроль	Забезпечує перевірку достовірності та обґрунтованості технічних рішень, відповідність проєктної документації вимогам авіаційної безпеки, нормам сертифікації та міжнародним стандартам	Конструкторська документація, технічні завдання, сертифікати відповідності, протоколи випробувань, зміни до проєктів	Аналіз проєктної документації, перевірка протоколів сертифікації, зіставлення змін до креслень з дозволами уповноважених органів	Ризик випуску продукції, що не відповідає вимогам безпеки; ймовірність відкликання літаків; санкції з боку авіаційних регуляторів
Виробничий контроль	Спрямований на дотримання технологічних карт, інструкцій, стандартів якості, контроль характеристик матеріалів та безперервний нагляд за всіма стадіями виробничого процесу	Технологічні карти, виробничі інструкції, журнали технічного контролю, акти приймання операцій, звіти ОТК	Тестування дотримання процедур, вибіркова перевірка якості виробів, аналіз причин браку, оцінка роботи служби технічного контролю	Зростання виробничого браку, перевитрати матеріалів, порушення строків виконання контрактів, зниження конкурентоспроможності
Фінансово-економічний контроль	Забезпечує ефективність використання ресурсів, правильність формування собівартості, контроль виконання бюджетів, запобігання фінансовим відхиленням та збиткам	Кошториси витрат, калькуляції собівартості, бюджети проєктів, фінансова звітність, управлінські звіти	Аналітичні процедури, перевірка калькуляцій, оцінка відхилень від бюджетів, тестування внутрішніх фінансових регламентів	Ризик викривлення фінансової звітності, неефективного використання коштів, зростання собівартості продукції
Логістичний контроль	Охоплює планування постачань, управління складськими запасами, перевірку відповідності комплектуючих технічним вимогам та контроль їх своєчасного використання	Договори з постачальниками, складські реєстри, сертифікати якості комплектуючих, акти приймання матеріалів	Інвентаризація запасів, аналіз своєчасності постачань, перевірка якості комплектуючих, контроль руху матеріалів	Простої виробництва, використання неякісних комплектуючих, перевитрати запасів, ризик зупинки виконання держзамовлень

Джерело: розроблено авторами на основі [1; 12].

Таким чином, аудиторські процедури оцінки системи внутрішнього контролю на підприємствах літакобудування відіграють ключову роль у зниженні рівня ризиків та забезпеченні відповідності діяльності підприємства вимогам авіаційної безпеки та міжнародних стандартів. Застосування аналізу проєктної та технологічної документації, тестування дотримання виробничих процедур, аналітичних перевірок фінансових показників та інвентаризації матеріальних ресурсів дає змогу аудитору комплексно оцінити надійність контрольних механізмів на всіх етапах створення авіаційної продукції. Системний підхід до виконання аудиторських процедур дозволяє своєчасно виявляти слабкі місця внутрішнього контролю, попереджати технічні, виробничі та фінансові відхилення, а також обґрунтовано формувати висновок щодо ефективності системи внутрішнього контролю та достовірності фінансової інформації підприємств літакобудівної галузі.

Серед аудиторських процедур особливе значення має виконання аналітичних процедур. Аналітичні аудиторські процедури не слід розглядати як формальний елемент аудиторської діяльності, що лише ускладнює перевірку або підвищує її вартість. Результати аудиту набувають достовірності й обґрунтованості лише за умови, що вони підтверджені аналітичними процедурами, які дозволяють довести об'єктивність і реальність досліджуваних показників. Визначення та використання пріоритетних аудиторських процедур має вирішальне значення для досягнення цілей аудиту, оскільки саме вони дають змогу виявити нетипові або викривлені факти господарської діяльності, встановити випадки прийняття неефективних управлінських рішень, нераціонального використання ресурсів, а також дослідити причини, що перешкоджають досягненню запланованих результатів [8].

В авіабудуванні система внутрішнього контролю нерозривно пов'язана з управлінням ризиками, оскільки навіть незначні відхилення можуть спричинити суттєві фінансові втрати та становити загрозу безпеці експлуатації літальних апаратів. Контроль якості здійснюється на кожному етапі життєвого циклу авіаційної продукції, починаючи від науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) і завершуючи тестуванням готових літальних апаратів.

На етапі НДДКР увага приділяється перевірці коректності технічних розрахунків, відповідності інноваційних рішень вимогам стандартів та оцінці ризиків проєктних рішень. У процесі прототипування контроль спрямований на випробування конструкційних матеріалів, функціональних параметрів та відповідності дослідних зразків проєктній документації. Під час серійного виробництва здійснюється постійний технологічний контроль, спрямований на запобігання дефектам та забезпечення стабільності параметрів. Завершальний етап – тестування та сертифікація – передбачає проведення комплексних випробувань, оцінку авіаційної безпеки та оформлення документального підтвердження відповідності нормам ICAO, EASA, FAA та інших регулюючих органів [1; 7].

Методика аудиторської оцінки системи внутрішнього контролю на підприємствах літакобудівної галузі має системний і послідовний характер, що обумовлено складністю виробничих процесів та високими вимогами до безпеки й якості авіаційної техніки. З метою узагальнення основних етапів такої оцінки доцільно представити їх у структурованому вигляді, що відображає зміст аудиторських процедур та їх практичне значення (табл. 3).

Отже, поетапна методика аудиторської оцінки дозволяє комплексно дослідити функціонування системи внутрішнього контролю на літакобудівному підприємстві. Її застосування сприяє своєчасному виявленню ризиків, підвищенню прозорості управлінських процесів та зміцненню фінансової дисципліни в умовах високої технологічної складності галузі.

Під час проведення аудиторської оцінки внутрішнього контролю в літакобудуванні застосовується комплекс методів, які забезпечують всебічність і обґрунтованість результатів. Одним із ключових методів є тестування засобів контролю, що передбачає перевірку ефективності функціонування процедур і механізмів контролю в реальних виробничих умовах. Тестування дає змогу аудитору визначити, чи забезпечують контрольні заходи досягнення поставлених цілей і чи працюють вони стабільно в різних ситуаціях.

Важливу роль відіграє також анкетування персоналу та проведення інтерв'ю, метою яких є отримання інформації про практичне виконання контрольних процедур, рівень відповідальності та компетентність працівників. Додатково застосовуються методи спостереження, контрольних замірів та експертного оцінювання, які надають змогу перевірити фактичний стан виконання технологічних операцій, відповідність параметрів стандартам та реальну ефективність контрольних заходів.

Оцінка ефективності функціонування системи внутрішнього контролю на літакобудівних підприємствах передбачає використання інструментарію ризик-орієнтованого підходу, ключовим елементом якого є побудова карти ризиків виробничих процесів. Карта ризиків слугує структурованою візуалізацією потенційних загроз та їх впливу на якість продукції, строки виробництва та фінансові показники. Вона ґрунтується на детальній ідентифікації, класифікації та аналізі ризиків, що можуть виникати на різних етапах

життєвого циклу авіаційної техніки, включаючи проєктування, закупівлю комплектуючих, виготовлення та випробування.

Таблиця 3

Методика аудиторської оцінки системи внутрішнього контролю на літакобудівних підприємствах

Етап аудиторської оцінки	Зміст етапу	Практичне значення для аудиту
1. Попередній аналіз діяльності підприємства	Вивчення організаційної структури, системи управління, виробничих і технологічних процесів, інформаційних потоків та нормативної бази. Аналіз відповідності внутрішніх регламентів галузевим стандартам і вимогам законодавства.	Дозволяє аудитору сформувати цілісне уявлення про середовище функціонування підприємства та визначити потенційні ризики у системі контролю.
2. Ідентифікація контрольних точок і ризикових зон	Визначення ключових етапів виробничих і фінансових процесів, де існує підвищена ймовірність помилок, відхилень або технологічних порушень. Аналіз критичних операцій та процедур.	Сприяє концентрації аудиторських процедур на найбільш суттєвих ділянках діяльності та підвищує ефективність аудиторської перевірки.
3. Оцінка документального забезпечення та процедур контролю	Перевірка наявності та правильності оформлення технічної, виробничої та фінансової документації; аналіз внутрішніх інструкцій, технологічних карт, звітів тестування, сертифікаційних матеріалів.	Забезпечує оцінку повноти й достовірності документального підтвердження операцій та відповідності контрольних процедур установленим вимогам.
4. Аналіз розподілу обов'язків і повноважень	Дослідження функціонального розмежування відповідальності між керівництвом, інженерно-технічним і фінансовим персоналом; перевірка дотримання принципу поділу функцій.	Дає змогу оцінити рівень запобігання конфлікту інтересів, управлінським помилкам і фінансовим зловживанням.
5. Узагальнення результатів та формування висновків	Систематизація отриманих доказів, визначення сильних і слабких сторін системи внутрішнього контролю, формування рекомендацій щодо її вдосконалення.	Забезпечує підготовку обґрунтованого аудиторського висновку та підвищує ефективність управлінських рішень.

Джерело: розроблено авторами на основі [5; 11].

Побудова карти ризиків дозволяє аудитору визначити пріоритетні зони контролю, розробити превентивні заходи та оптимізувати розподіл ресурсів для мінімізації можливих негативних наслідків. Такий підхід сприяє своєчасному реагуванню на ризики, забезпечує прозорість управлінських рішень і дозволяє формувати обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення системи контролю [3; 10].

Ефективність системи внутрішнього контролю оцінюється через систему ключових показників результативності, які відображають реальний вплив контрольних заходів на діяльність підприємства. До основних показників належать рівень зменшення кількості виробничих дефектів, скорочення відбракувань та повторних доробок, зниження втрат матеріалів і фінансових витрат, пов'язаних з браком чи затримкою виконання виробничого плану. Ці параметри дозволяють кількісно оцінити внесок системи контролю у підвищення операційної ефективності.

Важливим індикатором результативності є рівень відповідності продукції стандартам якості, нормам авіаційної безпеки та вимогам міжнародних авіаційних агентств. Підвищення цього показника свідчить про стабільність процесів і розвиток культури якості на підприємстві. Сукупність зазначених критеріїв забезпечує аудиторів об'єктивною інформацією щодо того, наскільки система внутрішнього контролю сприяє зниженню ризиків і забезпечує надійність авіаційної техніки.

На основі отриманих результатів аудитор формує рекомендації щодо вдосконалення системи внутрішнього контролю з урахуванням специфіки авіабудування. Рекомендовані напрями можуть включати розширення цифровізації контрольних процесів, впровадження автоматизованих систем моніторингу параметрів якості, інтеграцію сучасних технологій, таких як система «цифрового двійника», машинне навчання чи інтелектуальний аналіз даних. Значну увагу слід приділяти оновленню внутрішніх стандартів і регламентів, а також регулярному навчанню персоналу з питань управління ризиками та забезпечення якості [4; 5].

Окремим напрямом удосконалення є посилення внутрішнього аудиту та зміцнення механізмів відповідальності шляхом чіткого розмежування повноважень і впровадження механізмів контролю незалежності прийняття рішень. Реалізація таких рекомендацій дозволяє не лише підвищити результативність контролю, але й забезпечити стійкість підприємства до технічних і ринкових викликів, що є критично важливим для галузі літакобудування.

Висновки. Проведення аудиторської оцінки системи внутрішнього контролю на підприємствах літакобудівної галузі підтверджує її ключову роль у забезпеченні стабільності, надійності та конкурентоспроможності авіаційної продукції. Ефективно функціонуюча система внутрішнього контролю дає змогу своєчасно виявляти відхилення у виробничих процесах, мінімізувати операційні, технологічні та

фінансові ризики, а також гарантувати неухильне дотримання вимог державних і міжнародних стандартів безпеки польотів. У сучасних умовах жорсткої конкуренції на світовому ринку система контролю стає не лише інструментом внутрішньої стабільності, а й вагомим фактором, що визначає репутацію та довіру замовників і регуляторних органів.

Роль аудитора у процесі вдосконалення системи внутрішнього контролю полягає у формуванні професійного та об'єктивного бачення ефективності контрольних процедур, виявленні слабких місць та обґрунтуванні пропозицій щодо їх усунення. Аудитор виступає не лише контролером правильності дотримання встановлених регламентів, а й консультантом, здатним підтримати керівництво підприємства у впровадженні сучасних методів управління ризиками, підвищенні прозорості та відповідальності в системі контролю.

Отже, аудиторська оцінка системи внутрішнього контролю на підприємствах літакобудування має ключове значення для забезпечення безпеки, якості та надійності авіаційної продукції. Вона дає змогу своєчасно виявляти слабкі місця у виробничих, технологічних і фінансових процесах, оцінювати рівень відповідності діяльності підприємства вимогам авіаційних регуляторів і міжнародних стандартів, а також знижувати ризики технологічних порушень, фінансових втрат і управлінських зловживань. Результати такої оцінки формують основу для управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності здійснення внутрішнього контролю на підприємствах літакобудівної галузі та функціонування підприємств у цілому.

Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на поглиблення методологічних засад аудиторської оцінки системи внутрішнього контролю з урахуванням цифрової трансформації літакобудівної галузі. Перспективним є дослідження можливостей застосування автоматизованих систем моніторингу, інструментів аналізу великих масивів даних та технологій штучного інтелекту у процесі аудиторської оцінки контрольних процедур.

Важливим напрямом наукових досліджень є розроблення галузево-орієнтованих критеріїв оцінки ефективності внутрішнього контролю з урахуванням специфіки довгострокових контрактів, державного оборонного замовлення та міжнародної кооперації у сфері літакобудування. Актуальним залишається питання гармонізації національних підходів до аудиторської оцінки з міжнародними практиками, що сприятиме інтеграції українських підприємств у глобальний авіаційний простір.

Література:

1. Бойчук, Д. (2025). Особливості міжнародної виробничої кооперації у сфері літакобудування. *Економічний простір,* 198. DOI: https://doi.org/10.30838/EP.198.156-161

Boichuk, D. (2025). Osoblyvosti mizhnarodnoi vyrobnychoi kooperatsii u sferi litakobuduvannia [Features of international production cooperation in the field of aircraft manufacturing]. *Ekonomichnyi prostir* [Economic space], 198. DOI: https://doi.org/10.30838/EP.198.156-161 [in Ukrainian].

2. Бойчук, Д. (2024). Розвиток коопераційних відносин авіатранспортних підприємств в системі глобальної інфраструктури ринку авіаційних перевезень. *Економічний простір*. 191. 446-451. DOI: https://doi.org/10.32782/2224-6282/191-75

Boichuk, D. (2024). Rozvytok kooperatsiinykh vidnosyn aviatransportnykh pidpryiemstv v systemi hlobalnoi infrastruktury rynku aviatsiinykh perevezen [Development of cooperative relations between air transport companies in the global aviation transport market infrastructure system]. *Ekonomichnyi prostir* [Economic space], 191, 446-451. DOI: https://doi.org/10.32782/2224-6282/191-75 [in Ukrainian].

3. Гончарук, С., Семусьо, А., Гурський, Т.-П. (2024). Контроль якості аудиторських послуг в умовах воєнного стану. *«Фінансовий простір»*, 3-4 (54), 123-131. DOI: https://doi.org/10.30970/fp.3-4(54).2024.123130131

Honcharuk, S., Semuso, A., Hurskyi, T.-P. (2024). Kontrol yakosti audytorskykh posluh v umovakh voiennoho stanu [Quality control of audit services under martial law]. *«Finansovyi prostir»* [Financial Space], 3-4 (54), 123-131. DOI: https://doi.org/10.30970/fp.3-4(54).2024.123130131 [in Ukrainian].

4. Карпенко, Є. А., Коба, Є. А. (2022). Підвищення якості аудиту в умовах діджиталізації. *Цифрова економіка та економічна безпека,* 1(01), 56-61. DOI: https://doi.org/10.32782/dees.1-9

Karpenko, Ye. A., Koba, Ye. A. (2022). Pidvyshchennia yakosti audytu v umovakh didzhytalizatsii [Improving audit quality in the context of digitalisation]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka* [Digital economy and economic security], 1(01), 56-61. DOI: https://doi.org/10.32782/dees.1-9 [in Ukrainian].

5. Костирко, Р. (2025). Комплексна оцінка ризику в аудиті фінансової звітності: методичні аспекти та забезпечення якості. *Економіка та суспільство,* 76. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-47

Kostyrko, R. (2025). Kompleksna otsinka ryzyku v audyti finansovoi zvitnosti: metodychni aspekty ta zabezpechennia yakosti [Comprehensive risk assessment in financial statement auditing: methodological aspects and quality assurance]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and Society], 76. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-47 [in Ukrainian].

6. Маланкевич, В., Чубай, В. (2023). Аналіз та внутрішній контроль операцій з основними засобами: проблеми та способи їх вирішення. *Економіка та суспільство,* 58. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-20

Malankevych, V., Chubai, V. (2023). Analiz ta vnutrishnii kontrol operatsii z osnovnymy zasobamy: problemy ta sposoby yikh vyrishennia [Analysis and internal control of operations with fixed assets: problems and ways to solve them]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and Society], 58. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-20 [in Ukrainian].

7. Марценюк, Р. А., Чік, М. Ю. (2022). Внутрішній контроль транспортно-експедиторської діяльності: організаційний та проблемний аспект. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки,* 69. DOI: https://doi.org/10.36477/2522-1205-2022-69-08

Martseniuk, R. A., Chik, M. Yu. (2022). Vnutrishnii kontrol transportno-ekspedytorskoi diialnosti: orhanizatsiinyi ta problemnyi aspekt [Internal control of transport and forwarding activities: organisational and problem aspects]. *Visnyk LTEU. Ekonomichni nauky* [Bulletin of LUTE. Economic Sciences], 69. DOI: https://doi.org/10.36477/2522-1205-2022-69-08 [in Ukrainian].

8. Рябчук, О. Г. (2018). Аналітичні процедури та їх виконання у процесі державного фінансового аудиту. *Економічний вісник. Серія : Фінанси, облік, оподаткування,* 2, 178–183. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/ehsfat_2018_2_26>. (2026, лютий, 02).

Riabchuk, O. H. (2018). Analitychni protsedury ta yikh vykonannia u protsesi derzhavnoho finansovoho audytu [Analytical procedures and their implementation in the process of state financial audit. Economic Herald]. *Ekonomichnyi visnyk. Seriia : Finansy, oblik, opodatkuvannia* [Series: Finance, Accounting, Taxation], 2, 178–183. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/ehsfat_2018_2_26>. (2026, February, 02). [in Ukrainian].

9. Тимчак, В. (2025). Менеджмент внутрішнього контролю: сучасні підходи та перспективи розвитку. *Scientific Journal of Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University Economics,* 1, 57–62. DOI: https://doi.org/10.32782/ecovis/2025-1-9

Tymchak, V. (2025). Menedzhment vnutrishnoho kontroliu: suchasni pidkhody ta perspektyvy rozvytku [Internal control management: modern approaches and development prospects]. *Scientific Journal of Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University Economics,* 1, 57–62. DOI: https://doi.org/10.32782/ecovis/2025-1-9 [in Ukrainian].

10. Усатенко, О., Шишкова, Н. (2025). Інформаційні системи і технології в управлінні обліковою політикою компанії для організації системи внутрішнього аудиту. *Актуальні питання економічних наук*, 15. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.17127571

Usatenko, O., Shyshkova, N. (2025). Informatsiini systemy i tekhnolohii v upravlinni oblikovoiu politykoiu kompanii dlia orhanizatsii systemy vnutrishnoho audytu [Information systems and technologies in managing a company's accounting policy for organising an internal audit system]. *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk* [Current issues in economic sciences], 15. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.17127571 [in Ukrainian].

11. Чернецька, О., Гребенюк, К., Чабаненко, Є. (2024). Внутрішній контроль діяльності: місце в системі управління та взаємозв'язок з обліково-аналітичним ресурсом підприємства. *Економіка та суспільство,* 67. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-170

Chernetska, O., Hrebeniuk, K., Chabanenko, Ye. (2024). Vnutrishnii kontrol diialnosti: mistse v systemi upravlinnia ta vzaiemozviazok z oblikovo-analitychnym resursom pidpryiemstva [Internal control of activities: place in the management system and interconnection with the accounting and analytical resources of the enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and Society], 67. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-170 [in Ukrainian].

12. Чубай, В., Грицеляк, О. (2021). Оцінювання системи внутрішнього контролю підприємства в процесі аудиту фінансової звітності: механізм, критерії, проблеми та способи їх усунення. *Молодий вчений*, 9 (97), 66-72. DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-9-97-15

Chubai, V., Hrytseliak, O. (2021). Otsiniuvannia systemy vnutrishnoho kontroliu pidpryiemstva v protsesi audytu finansovoi zvitnosti: mekhanizm, kryterii, problemy ta sposoby yikh usunennia [Assessment of an enterprise's internal control system in the process of auditing financial statements: mechanism, criteria, problems, and ways to eliminate them]. *Molodyi vchenyi* [Young Scientist], 9 (97), 66-72. DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-9-97-15 [in Ukrainian].